

*Komunitný plán
sociálnych služieb*

*obce
Mníšek nad Hnilcom*

December, 2012

OBSAH

ÚVOD

1 ZÁKLADNÉ VYMEDZENIE PROBLEMATIKY

1.1. KOMUNITA, KOMUNITNÉ PLÁNOVANIE, KOMUNITNÝ PLÁN	3
1.1.1 Komunita	3
1.1.2 Komunitné plánovanie	4
1.1.3 Komunitný plán	7
1.2 SOCIÁLNE SLUŽBY	8
1.3 MNÍŠEK NAD HNILCOM	12
1.3.1 Z histórie	13
1.4 ZHRNUTIE	15

2 ANALYTICKÁ ČASŤ

2.1 OBYVATEĽSTVO	19
2.2 ŠKOLSTVO	24
2.2.1 Predškolské zariadenie	24
2.2.2 Základná škola	25
2.3 SLUŽBY	27
2.4 NEZAMESTNANOSŤ	28
2.5 OHROZENÉ SKUPINY OBYVATEĽSTVA	33
2.5.1 Seniori	33
2.5.1.1 Opatrovateľská služba	34
2.5.1.2 Stravovanie	35
2.5.2 Nezamestnaní	35
2.5.3 Rodiny s deťmi	36
2.5.4 Osoby ohrozené sociálnym vylúčením	37
2.6 ANALÝZA STAVU POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	38
2.6.1 Swot analýza	38
2.6.2 Financovanie sociálnych služieb	40
2.7 ANALÝZA POŽIADAVIEK PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	41

3 CIELE A PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

ZÁVER

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK

Tabuľka 1: <i>Počet obyvateľov obce v období 2007 – 2011</i>	21
Tabuľka 2: <i>Celkový pohyb obyvateľstva</i>	22
Tabuľka 3: <i>Štruktúra obyvateľstva obce</i>	23
Tabuľka 4: <i>Počet uchádzačov o zamestnanie podľa pohlavia a veku</i>	30
Tabuľka 5: <i>Doba evidencie uchádzačov o zamestnanie</i>	30
Graf 1: <i>Celkový počet obyvateľstva obce v období rokov 2007- 2011</i>	20
Graf 2: <i>Počet obyvateľov obce podľa pohlavia</i>	21
Graf 3: <i>Štruktúra obyvateľstva</i>	23
Graf 4: <i>Celkový pomer chlapcov a dievčat v školskom roku 2012/2013</i>	26
Graf 5: <i>Rozdelenie evidovaných UoZ podľa pohlavia</i>	29
Graf 6: <i>Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity</i>	31
Graf 7: <i>Štruktúra obyvateľstva obce v produktívnom a postproduktívnom veku</i>	32

Komunitný plán sociálnych služieb obce Mníšek nad Hnilcom

Komunitný plán sociálnych služieb obce Mníšek nad Hnilcom bol posúdený sociálnou komisiou.

Následne bol prerokovaný na zasadnutí obecného zastupiteľstva obce Mníšek nad Hnilcom.

Komunitný plán bol prijatý obecným zastupiteľstvom uznesením č. 323/2012 dňa 14.12.2012

Mníšek nad Hnilcom, dňa 15.12.2012

Ing. Ľudovít Kujnisch
Starosta obce

ÚVOD

Sociálne služby majú pre občana zmysel iba vtedy, ak sú dostupné a to z hľadiska financií (podiel občana na úhrade nákladov), miesta (služba k dispozícii v danom území) a času (od vzniku potreby služby, cez posúdenie, priznanie až k jej využitiu).

Zákon o sociálnych službách ukladá obciam vypracovať komunitný plán sociálnych služieb.

Komunitný plán je strategický dokument s cieľom:

- vytvoriť podmienky pre poskytovanie kvalitných a dostupných sociálnych služieb
- vytvoriť podmienky na podporu komunitného rozvoja za účelom predchádzania vzniku či zhoršovaniu nepriaznivých sociálnych situácií a riešenie miestnych sociálnych problémov
- podporovať trvalo udržateľný rozvoj s možnosťou budovania ďalších sociálnych zariadení

Komunitný plán vychádza z faktu, že:

- dominantnú úlohu pri dlhodobom riešení svojej sociálnej situácie má občan a jeho rodina
- úlohou samosprávy je nielen poskytovať sociálne služby dané zákonom, ale aj vytvárať podmienky pre fungovanie siete sociálnych služieb založenej na reálnom dopyte a adresnom uspokojení potrieb občanov.

Navrhovaná stratégia v oblasti rozvoja sociálnych služieb bude orientovaná smermi:

- zlepšenie ponuky
- efektívne riadenie

Navrhnutý komunitný plán, ktorý predkladáme možno meniť a doplniť za určitých podmienok.

1 ZÁKLADNÉ VYMEDZENIE PROBLEMATIKY

V prvej kapitole sa budeme venovať vymedzeniu základných pojmov, ktoré súvisia s komunitným plánom sociálnych služieb obce Mníšek nad Hnilcom. Našu pozornosť sústredíme na kategórie komunita, komunitné plánovanie a sociálne služby. Jednotlivé pojmy si zdefinujeme pomocou odbornej literatúry. Súčasťou prvej kapitoly je i charakteristika obce Mníšek nad Hnilcom.

1.1 KOMUNITA, KOMUNITNÉ PLÁNOVANIE, KOMUNITNÝ PLÁN

1.1.1 Komunita

Skôr ako si zdefinujeme pojem komunitný plán, musíme si zdefinovať pojem komunita. Slovo komunita „pochádza z latinského slova *communitas*, čo znamená *spoločenstvo, pospolitosť, obec, ale tiež spoločné nažívanie ľudí. Je to sociálny útvar charakterizovaný vonkajšími aj vnútornými znakmi na dvoch úrovniach:*

- *na úrovni sociálnych väzieb medzi členmi v rámci vlastnej komunity,*
- *na úrovni sociálnych väzieb a špecifického postavenia komunity v rámci širšieho sociálneho prostredia“ (Žilová, In: Tokárová (Eds.), 2007, s. 465).*

Spomenutá definícia pojmu komunity nie je jediná. Odborná i populárna literatúra ponúka veľké množstvo ďalších definícií. Pre potreby nášho dokumentu sú dôležité ešte nasledovné definície. Komunitu vnímame ako „*spoločenstvo ľudí žijúcich a spolupracujúcich na ohraničenom území, ktoré tvorí základ uskutočňovania ich každodenných životných činností a v ktorom sa odohráva najväčšia časť ich života. Komunita je druh územnej resp. miestnej (lokálnej) sociálnej skupiny, ktorá je založená na fyzickej blízkosti svojich členov. Základnými znakmi komunity sú spoločné územie, pocit stotožnenia sa s komunitou, prevažne bezprostredné sociálne vzťahy členov komunity, či sociálna inštitúcia susedstva“ (Kiczko, 1997, s. 119).*

Kolektív autorov Calhoun, Light, Keller (1994, s. 520. In: Příhodová, 2000, s. 15) vymedzuje chápanie komunity ako „*jednotky so sociálnou štruktúrou, ktorá je funkčne integrovaná do širšej spoločnosti, má vlastné kultúrne tradície, ktoré sú často hodnotené ako spôsob života“*. Baumam (1996, s. 47) zasa vníma komunitu cez princípy spolupatričnosť a solidarita, komunita je „*... pocit komunity, vlastnej skupiny, kde je človek rád, ktorá je jeho*

pravým domovom a ktorej hranice je potrebné obrániť za každú cenu rovnako ako svoj domov“. Keller (1996, s. 157) definuje komunitu ako pojem, ktorý je „*používaný v opozícii pojmu spoločnosť. Historicky označuje sociálne útvary, ktoré existovali pred vznikom jednotnej a centralizovanej modernej spoločnosti. Aktuálne je označením sociálnych útvarov, ktoré vznikajú ako spontánne reakcie na neduhy modernej spoločnosti (napr. komunity hippies)“.*

Ak zhrnieme vyššie spomenuté definície komunity do jedného celku môžeme tvrdiť, že komunita je sociálny útvar tvorený ľuďmi so vzájomnými sociálnymi väzbami na určitom ohraničenom území alebo na základe jednej duchovnej, intelektovej, kultúrnej a spoločenskej úrovni.

Na základe týchto charakteristík rozoznávame dva typy komunit:

- sídelná
- duchovná

Sídelná komunita je vytváraná v rámci sídla (sídelnej jednotky akou je ulica, obec, mesto, región). Spoznáme je podľa nasledujúcich znakov:

- *„Obyvatelia komunity majú charakteristické citové, intelektuálne a kultúrne vzťahy s ostatnými členmi komunity.*
- *Obyvatelia komunity majú konkrétne vzťahy k miestu bydliska.*
- *Obyvateľov môže viazať spoločný osud, pozitívne aj negatívne situácie.*
- *Často sú v podobnej ekonomickej situácii a na konkrétnej spoločenskej úrovni.*
- *Majú podobné a často zhodné etické normy a hodnoty“* (Žilová In: Tokárová (eds.), 2007, s. 466) .

Duchovná komunita je novšou formou komunity, ktorej vznik je spojený s rozvojom modernej spoločnosti. *„Charakteristická je tým, že členovia komunity sú ľudia duchovne spriaznení, udržiujú vzájomný kontakt, ktorý nie je podmienený osobným kontaktom (osobným stretávaním sa členov komunity). Môžu, ale nemusia byť viazaní na jednu lokalitu, priestorovo vzdialení, intelektovo, kultúrne a spoločensky na jednej úrovni“* (Žilová In: Tokárová (eds.), 2007, s. 469). Príkladom duchovnej komunity je profesionálne združenie.

1.1.2 Komunitné plánovanie

Komunita je miesto, kde človek môže získať emocionálnu podporu, ocenenie a praktickú pomoc v každodennom živote. Pri riešení každodenných problémov občanov používame termíny ako komunitná práca, či komunitný plán.

Komunitná práca u nás nemá ešte dlhú tradíciu. „V rokoch 1948 – 1990 bola väčšina spoločenských akcií organizovaná nariadením príslušných štátnych orgánov. Preto sa zdá, že komunitná práca je znehodnotená, zdiskreditovaná. Organická spoločenstvá existujú na vidieku, menej už v menších mestách a ešte menej vo veľkých mestských sídliskách. V dôsledku toho, a tiež v dôsledku sústavného potláčania slobodnej občianskej iniciatívy minulým režimom sa vytratilo prirodzené podhubie potrebné k solidárnej sociálnej spolupráci. V posledných rokoch sa táto iniciatíva začala postupne rozvíjať. Na začiatku vplyvom charitatívneho cítenia niektorých občanov, postupne zapojením cirkevných a záujmových organizácií, nadácií ale tiež zamestnávateľských subjektov a podnikateľskej sféry“ (Žilová In: Tokárová (eds.), 2007, s. 471).

Medzi hlavné strategické ciele práce s komunitou patrí:

- „Vytvorenie siete vzájomnej pomoci t. j. vzájomnej opory a starostlivosti v rámci komunity, ktorú vytvárajú členovia rodiny, príbuzní, priatelia, susedia v rámci medziludských vzťahov nevyhnutných na existenciu v danej spoločnosti. Tieto skupiny tvoria prirodzenú sieť vzájomnej pomoci.
- Zapojenie dobrovoľníkov do činnosti konkrétnej sociálnej práce prostredníctvom nevládných dobrovoľných záujmových (napr. zdravotníckych, charitatívnych, minoritných a pod.) organizácií.
- Posilnenie susedskej pomoci.
- Decentralizácia niektorých formálnych služieb sociálnej pomoci do blízkeho susedstva existujúceho sociálneho problému“ (Novotná, Schimmerlingová, 1992, s. 90).

Komunitné plánovanie je jednou z fáz procesu komunitnej práce, ktorá je charakteristická vysokým podielom účasti verejnosti (zadávateľov, prijímateľov a potencionálnych prijímateľov spracovateľov výstupov plánovania) na definovaní vlastných potrieb a hľadania možností a zdrojov riešenia problémov v rámci komunity. Počas tohto procesu vstupujú občania, príbuzní alebo účastníci – užívatelia do priamej komunikácie a tým sa bližšie poznávajú (profesijne i osobne), vymieňajú si informácie o sebe navzájom, spoznávajú možnosti ako riešiť rôzne problémy. V konečnom dôsledku by mali dokázať svojej problémy riešiť sami, v rámci komunity v ktorej žijú.

Charakteristické znaky komunitného plánovania sú:

- partnerstvo a dialóg
- zapojenie celej komunity do plánovacích procesov

- hľadanie nových a kreatívnych prístupov
- informovanosť a medializácia procesov aj výstupov
- procesy plánovania sú rovnako dôležité ako jeho výstupy
- spolupráca a koordinácia
- spoločenský konsenzus komunity.

Je to nová forma a metóda koncepcnej práce, plánovania a riadenia rozvojových procesov v komunite, kde sa potreby a ciele generujú „zdola“ od ich budúcich užívateľov priamo ako aj prostredníctvom ich záujmových organizácií a združení. Tieto procesy môžu preto akceptovať miestne špecifiká a potreby danej komunity.

Postupy a techniky komunitného plánovania je možné aplikovať na všetky odvetvové oblasti verejného života, pretože slúžia k tomu, aby sa dotknuté cieľové skupiny a široká verejnosť mohli vyjadriť a aktívne zapojiť do prípravy podkladov pre strategické rozhodnutia oficiálnych orgánov komunity.

Plánovanie sociálnych služieb obce Mníšek nad Hnilcom je postavené na týchto princípoch:

- možnosť zapojenia všetkých, ktorých sa oblasť sociálnych služieb a s ňou súvisiacich prvkov a procesov dotýka
- pravidelné zisťovanie skutočných potrieb obyvateľov obce (služby musia byť plánované tak, aby bolo možné vyhovieť aj individuálnym požiadavkám a potrebám cieľových skupín)
- preferovanie takých foriem sociálnych služieb, ktoré umožnia klientovi zostať v jeho prirodzenom sociálnom prostredí komunity – presun od rezidenčnej ku komunitnej forme poskytovania služieb
- plánovanie takých služieb, ktoré budú kvalitné, dostupné a efektívne
- spoločenská kontrola komunity nad realizáciou a napĺňaním cieľov

Podmienkou úspešného procesu plánovania je vzájomná spolupráca všetkých zúčastnených a dotknutých prvkov a subjektov. Spolupráca a tímovosť riadenia plánovacích a realizačných procesov môže priniesť nezanedbateľné profity, hlavne z vonkajších zdrojov.

Dostatočná komunikácia a spolupráca v celej organizačnej štruktúre plánovanie, či už pri tvorbe alebo realizácii, vytvára hlavný predpoklad pre rozvoj sociálnych služieb a úspešného naplnenia vytýčených cieľov rozvoja.

Účastníkov komunitného plánovania môžeme rozdeliť nasledovne:

- **zadávatel'** – obecné zastupiteľstvo a výkonná zložka – starosta obce

- **autori** – obyvatelia komunity priamo svojimi podnetmi a návrhmi, ale aj prostredníctvom miestnych záujmových organizácií, ktoré sú nejakým spôsobom zainteresované v oblasti sociálnych služieb a majú záujem a vôľu sa k nim vyjadriť
- **spracovateľka** – Mgr. Gabriela Lindtnerová
- **realizátori** – dotknuté subjekty komunity podľa prijatých úloh komunitného plánu a realizačných nástrojov
- **užívatelia** – občania, obyvatelia komunity, ktorí pripomienkujú výstupy, vyjadrujú svoju spokojnosť, nespokojnosť s formou, mierou a obsahom realizácie a fungovanie výstupov a ich prvkov v praxi

1.1.3 Komunitný plán

Výsledkom komunitného plánovania je komunitný plán. *Zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (ďalej len zákon č. 448/2008 Z. z. ...)*, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009, stanovila Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len NR SR) nové postupy a formy poskytovania sociálnych služieb, presne vymedzila poskytovateľov sociálnych služieb, prijímateľov sociálnych služieb, jednotlivé úhrady za poskytované sociálne služby a jasne stanovila povinnosti poskytovateľov sociálnych služieb.

K verejným poskytovateľom sociálnych služieb radíme aj obec. V paragrafe 80 *zákona č. 448/2008 Z. z. ...* sú jasne vymedzené kompetencie obce, ako verejného poskytovateľa, v sociálnych službách. Úplne prvou povinnosťou podľa spomínaného zákona je *„obec vypracúva, schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom obvode ...“* (Zákon č. 448/2008 Z. z. ..., par. 80, ods. 1, písmeno a).

Komunitný plán sociálnych služieb vypracúva a schvaľuje obec *„na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb, v ktorom zohľadňuje miestne špecifiká a potreby fyzických osôb v oblasti sociálnych služieb poskytovaných v jej územnom obvode, určuje potreby rozvoja sociálnych služieb a určuje personálne podmienky, finančné podmienky, prevádzkové podmienky a organizačné podmienky na ich zabezpečenie.“*

Komunitný plán obsahuje najmä:

- *analýzu stavu poskytovaných sociálnych služieb v územnom obvode obce vrátane vyhodnotenia materiálno-technického vybavenia sociálnych služieb a vzdelanostnej štruktúry zamestnancov poskytovateľa sociálnych služieb*
- *analýzu požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ďalších obyvateľov v územnom obvode obce na rozvoj sociálnych služieb podľa jednotlivých druhov a cieľových skupín*
- *analýzu sociologických a demografických údajov v územnom obvode obce*
- *určenie cieľov a priorít rozvoja sociálnych služieb v územnom obvode obce*
- *časový plán realizácie komunitného plánu sociálnych služieb vrátane určenia personálnych podmienok, finančných podmienok, prevádzkových podmienok a organizačných podmienok na ich realizáciu*
- *spôsob vyhodnocovania plnenia komunitného plánu“ (Zákon č. 448/2008 Z. z. ..., par. 83, ods. 2 a ods. 5).*

1.2 SOCIÁLNE SLUŽBY

V roku 1998 prijala NR SR zákon o sociálnej pomoci. Do jeho prijatia sa poskytovanie sociálnej pomoci, sociálnych služieb, či sociálno-právna ochrana maloletých a mladistvých riadilo zákonmi, ktoré prijalo ešte federatívne zhromaždenie Československej republiky. Zákon č. 195/1998 Z. z. sa snažil vo svojom znení postihnúť všetky dovtedy známe oblasti sociálnej pomoci ako sú: riešenie hmotnej a sociálnej núdze, sociálnoprávna ochrana, sociálna kuratela, sociálne služby či iné. Neskoršia prax ukázala, že zákon má mnoho nedostatkov.

Nakoniec sa stal súčasťou histórie. Nahradili ho zákony, ktoré riešili jednotlivé oblasti sociálnej pomoci parciálne, napr.:

- zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele,
- zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Sociálne služby sme začali chápať ako služby, „ktoré sú integrálnou súčasťou verejných služieb a ktoré majú vo vzťahu k obyvateľom špecifické poslanie. Pomáhajú občanom riešiť nepriaznivú sociálnu situáciu, zmierňovať a odstraňovať sociálne vylúčenie,

do ktorého sa dostali. Sociálne služby by mali podporiť občana v nepriaznivej sociálnej situácii, aby sa zvýšila miera jeho integrácie do spoločnosti.

Sociálne služby nie sú významné preto, že ich potrebuje veľa ľudí, ale preto, že bez ich pôsobenia by sa vôbec nie významná časť občanom nemohla podieľať na všetkých stránkach spoločnosti, bolo by tak znemožnené uplatnenie ich ľudských a občianskych práv a dochádzalo by k ich sociálnemu vylúčeniu“ (Súhrnná záverečná správa o projekte Transformácia existujúcich zariadení sociálnych služieb, 2008, s. 3).

Samotnú definíciu sociálnych služieb prinieslo paragrafové znenie zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách. Podľa zákona č. 448/2008 Z. z. ... je sociálna služba „odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na:

- a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,
- e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny“ (§ 2, odsek 1).

Vyššie spomenutá definícia sociálnych služieb podľa zákona je v celej histórii Slovenska prvým pokusom jasne, zrozumiteľne a vecne popísať, čo vieme a môžeme považovať za sociálnu službu.

Sociálne služby pokladáme z historického pohľadu za najstaršiu súčasť sociálnej pomoci. „S organizovanou formou sociálnej služby sa môžeme stretnúť už napr. pri zakladaní prvých inštitúcií pre handicapovaných jedincov. Ich najväčší rozmach nastal koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Sociálna služba, zameraná na ľudí žijúcich mimo týchto inštitúcií, sa začína rozvíjať až koncom 19. storočia. V USA začali v 80-tych rokoch 19. storočia vznikať tzv. *settlementy* – strediská sociálnej služby, *Neighbourhood Houses* – domy pre sociálnu pomoc v susedstve, úlohou ktorých bolo pomáhať jednotlivcom i rodinám vo svojom bezprostrednom okolí. ... Záujem o sociálne služby a ich rozvoj začiatkom 20. storočia nepochybne ovplyvnila tzv. prvá sociálna encyklika *Rerum novarum*, autorom ktorej je pápež Lev XIII. (1891). ... O vzrastajúcom záujme o sociálne služby svedčí aj usporiadanie Medzinárodného kongresu sociálnej služby, ktorý sa uskutočnil v júli 1928 v Paríži. Išlo

vôbec o prvý svetový kongres zameraný na sociálnu a zdravotnú starostlivosť....“ (Levická In: Tokárová (eds.), 2007, s. 479).

Zákonom č. 448/2008 Z. z. ... definujeme sociálne služby podľa druhu:

- a) **„sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojenie základných životných potrieb v zariadeniach, ktorými sú:** nocľaháreň, útulok, domov na pol ceste, nízkoprahové denné centrum, zariadenie núdzového bývania
- b) **sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, ktorými sú:** pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladovania rodinného života a pracovného života, poskytovanie sociálnych služieb v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, poskytovanie sociálnych služieb v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu
- c) **sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, ktorými sú:** poskytovanie sociálnych služieb v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek, opatrovateľská služba, prepravná služba, sprievodcovská služba a predčítateľská služba, tlmočnická služba, sprostredkovanie tlmočnickej služby, sprostredkovanie osobnej asistencie, používanie pomôcok
- d) **sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, ktorými sú:** monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií
- e) **podporné služby:** odľahčovacia služba, pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností, poskytovanie sociálnych služieb v dennom centre, poskytovanie sociálnych služieb v integračnom centre, poskytovanie sociálnych služieb v jedálni, poskytovanie sociálnych služieb v práčovni, poskytovanie sociálnych služieb v stredisku osobnej hygieny“ (par. 12, ods. 1).

Zákon okrem jasnej definície sociálnych služieb či sociálnej situácie jasne pomenúva poskytovateľov sociálnych služieb. Podľa zákona č. 448/2008 Z. z. ... je „poskytovateľom sociálnej služby za podmienok stanovených týmto zákonom je:

- obec,
- právnická osoba založená obcou, alebo zriadená obcou,
- právnická osoba založená vyšším územným celkom, alebo zriadená vyšším územným celkom,

- *iná osoba (neverejný poskytovateľ sociálnej služby)*“ (§ 3, odsek 3).

Okrem sociálnych služieb spomínaný zákon definoval i ďalšie dva druhy činností, ktoré úzko súvisia so sociálnymi službami. Ide o odborné činnosti, ktorými sú podľa *zákona č. 448/2008 Z. z. ... „základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby podľa prílohy č. 3, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, sociálna rehabilitácia, ošetrovateľská starostlivosť v zariadení, pracovná terapia, tlmočenie, sprostredkovanie osobnej asistencie, pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností“* (par. 16, ods. 1). Zákon spomína i obslužné a ďalšie činnosti. Obslužnými činnosťami rozumieme podľa *zákona č. 448/2008 Z. z. ... „ubytovanie, stravovanie, upratovanie, žehlenie a údržba šatstva“* (par. 17, ods. 1). Ďalšie činnosti sú podľa *zákona č. 448/2008 Z. z. ...*

- *„**utváranie podmienok na:** prípravu stravy, výdaj stravy a výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi, úschovu cenných vecí, vzdelávanie, záujmovú činnosť*
- ***poskytovanie:** osobného vybavenia, nevyhnutného ošatenia a obuvi, prepravy, donáška stravy, používanie pomôcok, zabezpečenie záujmovej činnosti“* (par. 18, ods. 1).

Sociálne služby sú poskytované na základe písomnej zmluvy medzi poskytovateľom sociálnej služby a prijímateľom sociálnej služby. Písomná zmluva o poskytovaní sociálnych služieb musí obsahovať:

- zmluvné strany,
- dohodnutá forma poskytovanej sociálnej služby,
- dohodnutá úhrada za poskytované sociálne služby,
- miesto poskytovania sociálnej služby,
- časový rozsah poskytovania sociálnych služieb

Určenie miesta, na ktorom sa budú poskytovať sociálne služby, je jednou z náležitostí zmluvy o poskytnutí sociálnej služby, ktorá sa uzatvára medzi klientom, ktorý žiada o poskytnutie sociálnej služby a poskytovateľom sociálnej služby. Vo všeobecnosti môžeme hovoriť, že sociálne služby poskytujeme na troch rozdielnych miestach: v teréne (domácnosť klienta), ambulantne (zariadenie sociálnych služieb bez ubytovania klienta) a pobytovo (zariadenie sociálnych služieb s ubytovaním klienta).

Pod poskytovaním sociálnych služieb v teréne máme na mysli ich výkon v prostredí klienta. Do prirodzeného prostredia klienta, najčastejšie ide o jeho domácnosť, prichádzajú poskytovateľom poverené osoby, ktoré poskytujú klientovi zaplatené služby. Najčastejšie sa takto poskytujú služby ako: rozvoz jedla seniorom, či opatrovateľská služba.

Ak sa klient rozhodne prijímať sociálnej služby ambulatnou formou, prichádza do zariadenia poskytovateľa. Do tejto kategórie zaraďujeme sociálne služby, ktoré svojim klientom poskytujú napr. denný stacionár.

Poslednou možnosťou poskytovania sociálnych služieb sú zariadenia sociálnych služieb, ktoré poskytujú sociálne služby klientom, ktorí sú u nich ubytovaní.

1.3 MNÍŠEK NAD HNILCOM

Obec Mníšek nad Hnilcom sa nachádza na území Košického samosprávneho kraja, v obvode Spišská Nová Ves a okrese Gelnica. *„Chotár obce susedí na východe s Helcmanovcami, na juhu s chotárom Prakoviec a Medzeva, juhozápadne so Smolníckou Hutou, na západe so Švedlárom a na severe s chotárom Sloviniek.*

... Geomorfologicky patrí obec do oblasti Slovenského rudohoria, konkrétne do jeho časti Volovských vrchov, ktorých dva podcelky obopínajú obec. Na juh od obce sú to vrchy patriace do podcelku Kojšovskej hole, medzi ktorými sú aj najvyššie vrchy v okolí – Kloptaň (1153,3 m), a Zbojnická Skala (1145 m), ktoré však ležia mimo chotára obce. Ten sa začína v sedle pod Hutnou hoľou, tú však z obce nevidno. Trojvršie viditeľné na juh od obce tvoria Jalovičí vrch (951 m), Jašteričí vrch (942,5 m) a Šajbový vrch (763 m). Na severnej strane sa rozprestierajú Hnilecké vrchy, v ktorých rozoznávame Korban (1109,6 m), Štadujku (1061,4 m), Purdovú (1043,4 m) a Havraniu hlavu (1020,4 m). Na západ od obce vidno na horizonte kopce Drahov (1136 m) a Kobyliar (1271 m). Priamo nad Mníškom sa vypína dvojvrcholový Špicnberg (702,1 m). Stred obce leží v nadmorskej výške 419 metrov nad morom. Výškové rozpätie v chotári obce je 410 – 1109,6 m.

... Okolie obce bolo významné výskytom rudných minerálov, z nich väčšina je vyťažená. Na severovýchodných svahoch Jalovičieho vrchu sa nachádzajú šošovky a žilky, ktorých rudná výplň pozostáva z pyritu, chalkopyritu, galenitu, sfaleritu, arzenopyritu, pyrotínu a ďalších minerálov. Žilné pásmo v oblasti Jašterice je zastúpené sideritovo-kremennosulfidickými žilami, ktoré obsahujú siderit, chalkopyrit, tetraedrit, arzenopyrit, pyrit, sfalerit, kremeň a ďalšie. Západne od obce sa v oblasti Šajby vyskytuje rad menších sideritovo-

meďnatých a kremenno-meďnatých žíl. V lokalite Quarz sa nachádza menšie ložisko hydrotermálneho kremeňa, ktorý kvalitou vyhovuje sklárskym účelom.

Cez chotár obce preteká rieka Hnilec, ktorá pramení pod Kráľovou hoľou a pri Jaklovciach sa vlieva do priehrady Ružín. Názov mu dali pravdepodobne Slovania, zrejme podľa toho, že rieka pred ústím do Hornádu tiekla pomaly, lenivo, gnílo (akoby zahŕňovala) – Gnilec.

Najväčším prítokom Hnilca v Mníšku je Smolnícky potok, ktorý doň ústi pri miestnej časti Vinkel. ... Smolnícky potok je zaujímavý tým, že voda v ňom obsahuje kaly z baní, ktoré mu dali typickú žltú farbu, čo sa odrazilo v miestnom názve Cementálka“ (Závatský, 2001, s. 8 – 10).

1.3.1 Z histórie

Prvýkrát sa spomína Mníšek iba ako miesto, ktoré je súčasťou cesty. „V roku 1255 dostal Kunch, zať komesa Jordana, obyvateľa Levoče, od kráľa Belu IV. rozsiahle pozemky siahajúce po riekku Hnilec. V listine sa spomína veľká cesta, ktorá vedie od Jasova cez Mníšek – magna via que vadit versus Jazov per locum Heremitorii. Je to prvá písomná zmienka o obci vo význame locus (miesto) a slova heremitory (mních).

V roku 1284 dostal občan Gelnice Hekul od kráľa Ladislava IV. pozemky, ktoré sa nachádzali aj v chotári našej obce a súčasne právo založiť tam osadu. V listine sa píše: - Náš opustený les, zbavený obyvateľov, v ktorom sa kedysi zdržiavali pustovníci - . Tento rok teda pokladáme za rok založenia obce. Za južnú hranicu jeho pozemkov označil cestu z Jasova na Spiš, ktorá prichádzala cez Mníšek. V listine z roku 1287, v ktorej Ladislav IV. udelil Gelnici nové privilégia sa Mníšek spomína pod názvom Domus Heremite (pustovňa). Prvá zmienka o Mníšku ako dedine je až z roku 1332, keď sa spomína ako dedina nachádzajúca sa v chotári Gelnice, ktorá je volaná k mníchovi (villa que dicitur ad Heremitam). ... Dedina sa rozprestierala nad sútokom vodných tokov Hnilca a Smolníckeho potoka“ (Závatský, 2001, s. 16 – 18).

Mníšek nad Hnilcom sa do dnešných dní pýši dlhou baníckou tradíciou. „Podľa hľad sa dá predpokladať banská činnosť priamo v obci (podzemie pod celou obcou je vraj popretkávané štôľňami) a v jej častiach Kloport, Vinkel, Burg, či blízkom okolí. Na úpäti Spicenbergu boli bane na zlato, v dolinách Grund, Kalichzajfn a Tinesgrund boli bane na striebro. Med' sa ťažila v okolí Eidexen a Stirkenberk a pod Kloptaňou“ (Závatský, 2001, s.

29). Baníctvo s väčšími či menšími problémami živilo obyvateľov obce až do roku 1832 kedy bolo „Združenie hornouhorských ťažiarov nútené vyhlásiť, že vo svojich hutách zamení len rudy s obsahom medi vyšším ako 12 percent. Následkom toho bol veľký počet ťažiarov nútený zastaviť prevádzku, čo malo za následok prepúšťanie a o prácu prišlo 2000 baníkov. Nie všetky bane, ale postihol úpadok. ... V roku 1876 boli v Mníšku tri bane ... V roku 1906 sa uskutočnil štrajk baníkov v Mníšku a okolí. Banský komplex (bane a banské polia) bol pridelený Pohornádskej uhorskej spoločnosti so sídlom v Slovinkách. Odtiaľ boli usmerňované otváracie práce v rokoch 1906 – 1910 na banských poliach Phönix a Buda. Výsledky však neboli uspokojivé, preto boli práce pozastavené. Pre nedostatok pyritu uhorská vláda nariadila v roku 1916 prieskum vhodných ložísk v Mníšku. ... pre nedostatočné zásoby sa prevádzka nerozbehla“ (Zavatský, 2001, s. 41 – 42). Okrem baníctva obyvateľov obce živilo uhliarstvo, poľnohospodárstvo, či povozníctvo.

Turbulentné 20. storočie významnej ovplyvnilo obec i jej obyvateľov. Do prvej svetovej vojny prestalo byť hlavným zdrojom obživy obyvateľstva baníctvo. Počas nej v obci zostali iba ženy, deti a starci. V medzivojnovom období sa obec elektrifikovala za peniaze utržené z predaja dreva z kalamity. Budovala sa železničná trať Margecany – Červená Skala, ktorej súčasťou je i obec Mníšek nad Hnilcom. Slávnostne bola otvorená 26. júla 1936.

Ani obec Mníšek nad Hnilcom neobišli spoločenské zmeny spojené s rokom 1948. „Po februári 1948 sa aj naša obec zapojila do budovania socializmu“ (Zavatský, 2001, s. 58).

Napriek negatívam všeobecne spájaným s týmto obdobím, môžeme hovoriť i o pozitívach. „v roku 1953 bola vyasfaltovaná cesta z Gelnice po križovatku v Mníšku. Pekáreň bola dostavaná v roku 1955“ (Zavatský, 2001, s. 58). Čiernym rokom pre obec bol rok 1961. Vtedy sa „začalo s plánovaním vyrovnávacej nádrže, ktorá mala zaplaviť časť Mníška. Táto nedomyšlená stavba natrvalo poznačila obec, pretože na výstavbu rodinných domov bola daná stavebná uzávera, čím bola výstavba v obci zastavená.

Po zmene spoločenských pomerov v roku 1989 dochádza k novému rozvoju obce. Bolo postavené nové nákupné stredisko, zaviedla sa káblová televízia, obci boli vrátené lesy. Chátrajúci dom v strede obce kúpil a zrenovoval Karpatsko-nemecký spolok. Bol upravený cintorín, na ktorom v roku 1997 dokončili nový Dom smútku“ (Zavatský, 2001, s. 58 – 29).

1.4 ZHRNUTIE

Komunitou rozumieme veľký sociálny útvar tvorený ľuďmi so vzájomnými sociálnymi väzbami na určitom ohraničenom území alebo na základe jednej duchovnej, intelektovej, kultúrnej a spoločenskej úrovni. Pre potreby dokumentu budeme obyvateľov obce Mníšek nad Hnilcom vnímať ako komunitu. Sídlna komunita obyvateľov obce je vytvorená na základe ich trvalého pobytu v obci. Vzťahy medzi členmi komunity sú na neformálnej úrovni. Hlavnou úlohou pri práci s takto zadefinovanou sídelnou komunitou je vytváranie záchytnej prirodzenej podpornej sociálnej siete.

Podporná sieť je vytváraná širšou rodinou, susedmi, priateľmi, či ostatnými obyvateľmi ulice resp. obce. Dobre fungujúca sociálna sieť je potrebná na to, aby bolo možné zasiahnuť všade tam, kde sa človek z objektívnych dôvodov dostal do neriešiteľných situácií, alebo tam, kde je pomoc žiadúca.

Komunitné plánovanie je:

- jednou zo základných metód riadenia rozvojových procesov
- metóda, pomocou ktorej môžeme plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali obecným špecifikám a potrebám jednotlivých občanov
- otvorený proces zisťovania potrieb a zdrojov a hľadanie najlepších riešení v oblasti sociálnych služieb.

Slovo „plánovanie“ označuje proces v rámci, ktorého sa komunita chce dostať zo súčasnej situácie do budúcnosti, ktorá by lepšie vyhovovala občanom komunity. Plánovanie je cestou z miesta nazývaného súčasnosť do miesta pomenovaného budúcnosť.

Pri komunitnom plánovaní je potrebné zvážiť potreby občanov, potreby a možnosti poskytovateľov a potreby a možnosti tých, ktorí poskytujú zdroje na napĺňanie potrieb komunity.

Cieľom komunitného plánovania je:

- posilňovať sociálnu súdržnosť všetkých obyvateľov obce
- predísť sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín v obci
- vtiahnuť do komunity tých, ktorí stoja na ich okraji

Aby sme naplnili vytýčené ciele, potrebujeme zanalyzovať potreby jednotlivých ohrozených skupín obyvateľstva obce. Analýza potrieb má byť východiskom pre plánovanie sociálnych služieb na úrovni komunity obce.

Komunitný plán je strategický dokument, ktorý slúži ako proces zisťovania potrieb, zdrojov a hľadanie najlepšieho riešenia v oblasti sociálnych služieb. Nastavuje priority pre rozvoj v tejto sfére v nasledujúcich rokoch.

Komunitný plán sociálnych služieb vypracúva a schvaľuje obec „na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb“ (Zákon č. 448/2008 Z. z. ..., par. 83, ods. 2). Národné priority rozvoja sociálnych služieb je záväzný dokument vydaný Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len MPSVaR) v júni 2009. Je vypracovaný v súlade so zákonom a slúži ako nástroj štátnej politiky rozvoja sociálnych služieb a taktiež je systémovým vyjadrením záujmov, úloh a podporných opatrení vlády SR v tejto oblasti. Národné priority rozvoja sociálnych služieb sú odzrkadlením reálnej situácie poskytovania sociálnych služieb v SR (najmä ich nedostupnosť, nedostatočné materiálno-technické zabezpečenie, personálne podmienky poskytovania služieb) a vychádzajú z potrieb identifikovaných v rámci SR a zároveň z priorít Európskeho spoločenstva (dostupnosť sociálnych služieb, prístupnosť sociálnych služieb, ich finančná udržateľnosť).

Jedným z prierezočných princípov národných priorít je deinštitucionalizácia sociálnych služieb a postupné znižovanie kapacity zariadení sociálnych služieb a prevádzkovanie zariadení z nízkou kapacitou (zariadenia rodinného typu) a podpora poskytovania terénnych služieb, ambulantných služieb a sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom.

„Sociálne služby predstavujú špecifický súbor činnosti zameraných na uspokojovanie individuálnych alebo aj kolektívnych potrieb, ktoré sa vykonávajú iným spôsobom, ako prevodom materiálnych statkov. Do tohto súboru patria predovšetkým činnosti zamerané na:

- *zabezpečovanie primeraných životných podmienok pre ľudí, ktorí svoju situáciu nevedia zvládnuť sami,*
- *vytváranie vhodných podmienok, ktoré by zabránili vzniku alebo nárastu negatívnych spoločenských javov,*
- *na vytváranie podporných aktivít, ktoré zamedzia nepriaznivému sociálnemu vývinu jednotlivca, rodiny či spoločnosti“* (Levická In: Tokárová (eds.), 2007, s. 478 – 479).

Mníšek nad Hnilcom vo faktoch:

Štát: Slovenská republika

Kraj: košický

Obvod: Spišská Nová Ves

Okres: Gelnica

Región: dolný Spiš

PSČ: 055 64

Telefónne volanie: 053 48 96

Kód obce: 543 365

Výškové rozpätie chatára obce: 410 – 1 109,6 metrov nad morom

Stred obce: 419 metrov nad morom

Výmera územia: 39 437 265 m²

Počet obyvateľov: 1 719

Symboly obce: **Erb** schválený v roku 1997 heraldickou komisiou. V červenom neskorogotickom štíte pod zlatou osemcípou hviezdou sú vyobrazené strieborné skrížené banícke kladivká, sprevádzané vpravo zlatým slnkom, vľavo zlatým privráteným polmesiacom a dolu zlatou ružičkou. Červená farba symbolizuje meď, ktorá sa v Mníšku ťažila, banícke kladivká symbolizujú hlavnú pracovnú činnosť obyvateľov – baníctvo a nebeské telesá symbolizujú rudy, ktoré sa u nás ťažili: slnko = zlato, mesiac = striebro.

Väčší erb – Pri štíte so znamením Mníška nad Hnilcom je vyobrazená strieborná, zlatovlasá, zelenoodetá sv. Katarína, pravou rukou držiaca o plece opretý strieborný meč so zlatou rukoväťou a s ľavou rukou na hornom okraji štítu, spoza ktorého vyčnieva zlaté ozubené koleso. Na horný okraj štítu je položená zlatá, rubínmi a perlami zdobená otvorená koruna, z ktorej vyrastá červená trojruža na zelených listnatých stopkách. Sv. Katarína odetá do zeleného rúcha má funkciu heraldického nosiča štítu, meč a ozubené koleso sú symbolmi jej umučenia.

Vlajka – pozostáva z dvoch pozdĺžnych pruhov žltej a červenej farby, preložených bielym šikmým krížom. Vlajka má pomer strán 2 : 3 a je ukončená tromi cípmi, t. j. zástrihmi, siahajúcimi do jej tretiny.

Pečat' – je okrúhla s priemerom 35 mm. Uprostred s obecným symbolom a kruhopisom OBEC MNÍŠEK NAD HNILCOM.

2 ANALYTICKÁ ČASŤ

V tejto časti komunitného plánu sociálnych služieb ponúkame analýzu sociálnych a demografických údajov obce Mníšek nad Hnilcom. Jednotlivé analýzy sú rozdelené do podkapitol nasledovne: obyvateľstvo, školstvo, služby, zamestnanosť a nezamestnanosť, analýza súčasného stavu poskytovaných služieb, rizikové skupiny obyvateľstva v obci.

2.1 OBYVATEĽSTVO

Obyvatelia obce Mníšek nad Hnilcom sa v posledných dvoch sčítaniach obyvateľov, domov a bytov, konaných v rokoch 2001 a 2011 vo väčšine prihlásili k slovenskej národnosti.

Pre región Spiš je príznačné pomerne veľké zastúpenie Rómov. V našej obci je to podobné, ale samotní Rómovia sa k svojej národnosti v posledných sčítaniach prihlásili iba v minimálnom počte. I na základe tejto skutočnosti nemôžeme v rámci komunitného plánu sociálnych služieb vyčleniť Rómov ako samostatnú rizikové skupinu obyvateľstva v obci.

Špecifikom obce je, že okrem slovenského a rómskeho jazyka znie aj tzv. mantáčtina. Istý dialekt nemeckého jazyka, ktorý v obci zostal po predkoch, ktorí sa v našej obci usadili.

Potom ako uhorské vojsko prehralo bitku pri Slanej v roku 1241 sa kráľ Belo IV. rozhodol postaviť spustošené Uhorsko opäť na nohy. *„Jedným z riešení bolo pozvanie hostí (hospites) zo západnej časti Európy. Najpočetnejšie skupinu medzi nimi tvorili hostia z nemeckých oblastí. Hostia boli zvýhodňovaní oproti pôvodnému obyvateľstvu rôznymi privilégiami – odpustením daní, oslobodením od poddanských prác, právom lovenia zvery, rybolovu a inými výhodami. Najzaujímavejším privilégiom však bolo kutacie právo, ktoré zahŕňalo nielen kutanie rudy a kovov v baniach, ale aj právo nájdené rudy ťažiť a zúžitkovať na svoje účely. Za tieto privilégiá museli ťažiar odovzdať panovníkovi daň – urburu. ... Hostia dosídlili Gelnicu (od r. 1264 kráľovské mesto – centrum banského podnikania v Hnileckej doline) a z nej postupne osídlili celú Hnileckú dolinu. Sami hostia sa nazvali gründleri a Hnileckú dolinu nazvali: „Gründlegebiet“. Názov je odvodený od slova gründle, čo znamená úzke údolie zavlažované potokmi. ... Na základe rečových archaizmov sa dá predpokladať, že prvá vlna hostí pochádzala z Porýnia a Flandrie, tú neskôr prekryli vlny z rakúsko-bavorskej oblasti. ... Pojem gründler neskôr zanikol a ostalo označenie „manták“. J. E. Alexy sa domnieva, že si ho nemeckí osadníci odvodili od názvu obyvateľov Hanej na*

Morave – Hanáci a oni, ktorí obývali hornatejšie časti sa vraj sami nazvali podobne Mantákmi. Existuje aj iný pravdepodobnejší názor, že slovo montana znamená baníctvo a preto názov Montáci – Mantáci dostali naši predkovia podľa svojej hlavnej pracovnej činnosti – baníctva“ (Zavatský, 2001, s. 17).

Pre potreby nášho dokumentu sme si vyžiadali údaje o počte obyvateľov v období rokov 2007 až 2011. Nasledujúci graf č. 1: Celkový počet obyvateľov obce v období rokov 2007 – 2011 uvádza, že celkový počet obyvateľov v sledovanom období kontinuálne rástol.

Zdroj: Evidencia obyvateľstva Obecného úradu v Mníšku nad Hnilcom

V roku 2007 mala obec celkom 1644 obyvateľov. V roku 2008 sme v obci evidovali 1656 obyvateľov. V roku 2009 mala obec 1665 obyvateľov a v nasledujúcom roku 2010 sme evidovali 1684. V roku 2011 sme prekročili hranicu 1700 obyvateľov a evidovali sme celkom 1719 obyvateľov. V sledovanom období narástol počet obyvateľov o 75. Najvýraznejší nárast počtu obyvateľov bol zaznamenaný v roku 2011, kedy počet obyvateľov oproti roku 2010 vzrástol o 35 obyvateľov.

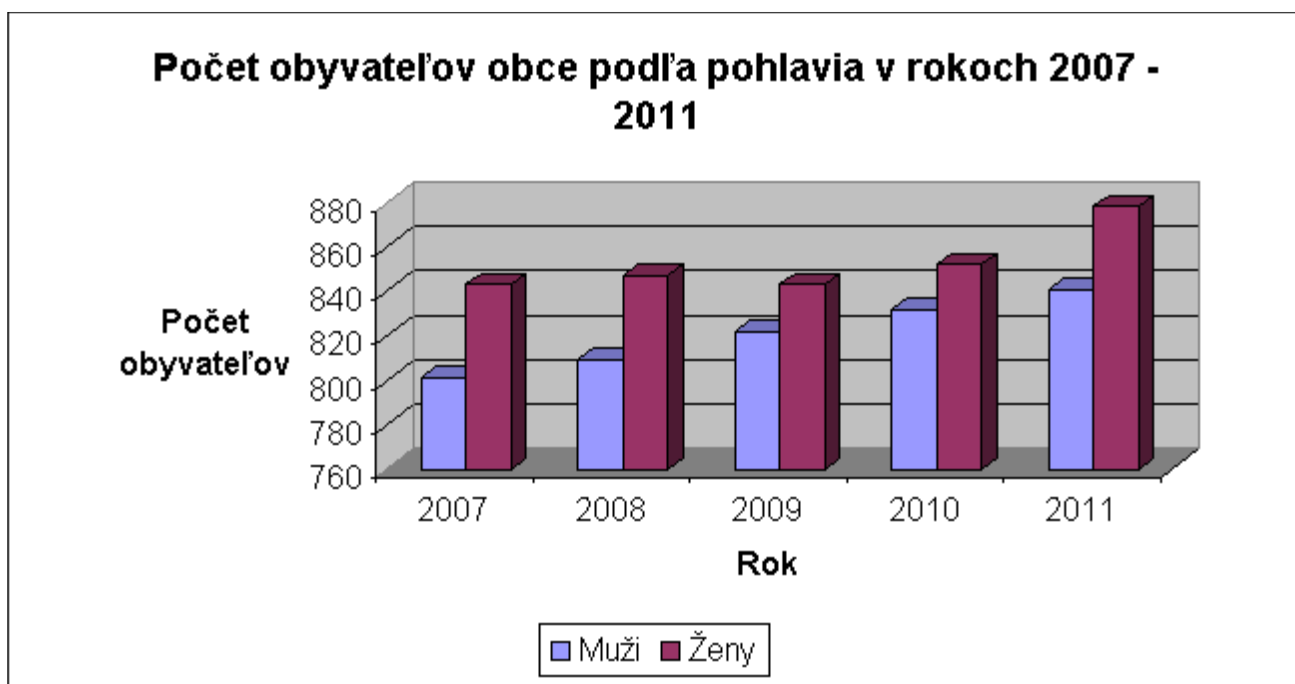
Okrem celkového počtu obyvateľov nás zaujíma i rozdelenie obyvateľov na základe pohlavia.

Tabuľka č. 1: Počet obyvateľov obce Mníšek nad Hnilcom v období 2007 – 2011 podľa pohlavia

Rok	Počet obyvateľov		
	Spolu	Muži	Ženy
2007	1644	801	843
2008	1656	809	847
2009	1665	822	843
2010	1684	832	852
2011	1719	841	878

Zdroj: Evidencia obyvateľstva Obecného úradu Mníšek nad Hnilcom

Pre lepšie vyhodnotenie údajov z tabuľky si ich prenosieme do grafu č. 2: Počet obyvateľov obce podľa pohlavia v rokoch 2007 až 2011.

Zdroj: Evidencia obyvateľstva Obecného úradu v Mníšku nad Hnilcom

Zaujímavý je pohľad na mužov obyvateľov obce. Ich počet kontinuálne v sledovanom období narastá. V roku 2007 sme v obci evidovali 801 mužov, v roku 2008 ich počet vzrástol na 809. Ešte výraznejší bol nárast mužov v roku 2009, kedy sme ich evidovali 822. V nasledujúcich rokoch ich počet dosiahol úroveň 832 v roku 2010 a 841 v roku 2011. Celkovo počet mužov v sledovanom období vzrástol o 40. V roku 2007 ich bolo 801 a v roku

2011 ich bolo 841, Najvýraznejší nárast bol zaznamenaný v roku 2009. Kedy počet mužov oproti roku 2008 vzrástol o 13.

Počet žien v obci ani raz v sledovanom období neklesol pod 843. Tento počet bol zaznamenaný v dvoch rokoch a to 2007 a 2009. Práve v roku 2009 prišlo k poklesu počtu žien v obci oproti roku 2008, kedy sme ich evidovali 847. V roku 2010 sme evidovali 852 žien a v nasledujúcom roku 2011 sme evidovali celkovo 878 žien. V sledovanom období počet žien v obci vzrástol o 35.

V tejto súvislosti uvádzame v nasledujúcej tabuľke celkový pohyb obyvateľstva obce Mníšek nad Hnilcom v období rokov 2007 – 2011.

Tabuľka č. 2: Celkový pohyb obyvateľstva obce Mníšek nad Hnilcom v období rokov 2007 - 2011

Rok	Prírastky				Úbytky		Rozdiel
	Narodenie		Prihlásenie		Muži	Ženy	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy			
2007	7	14	4	7	23	21	-11
2008	18	18	7	8	17	22	12
2009	17	11	11	7	15	22	9
2010	17	16	15	14	22	21	19
2011	19	16	9	17	19	7	35

Zdroj: Evidencia obyvateľstva Obecného úradu v Mníšku nad Hnilcom

Ako vyplýva z letného pohľadu do predchádzajúcej tabuľky práve v roku 2007 poklesol celkový počet obyvateľov obce oproti predchádzajúcemu roku 2006 o 11 obyvateľov. Táto skutočnosť bola zapríčinená nízkym prírastkom a vyšším úbytkom. Podobná situácia v sledovanom období už nenastala. Počet obyvateľov od roku 2007 postupne rástol. Posledné dva sledované roky t. j. 2010 a 2011 sme zaznamenali najväčší celkový prírastok obyvateľstva obce. Kým v roku 2010 bol pohyb oproti roku 2009 plus 19 obyvateľov. V roku 2011 celkový pohyb obyvateľov oproti roku 2010 dosiahol plus 35. Pod tieto skutočnosti sa predovšetkým podpísali vysoké čísla dosiahnuté v prírastkoch a to nielen živonarodených detí, ale aj čísla dosiahnuté v údajoch o prihlásených obyvateľoch obce.

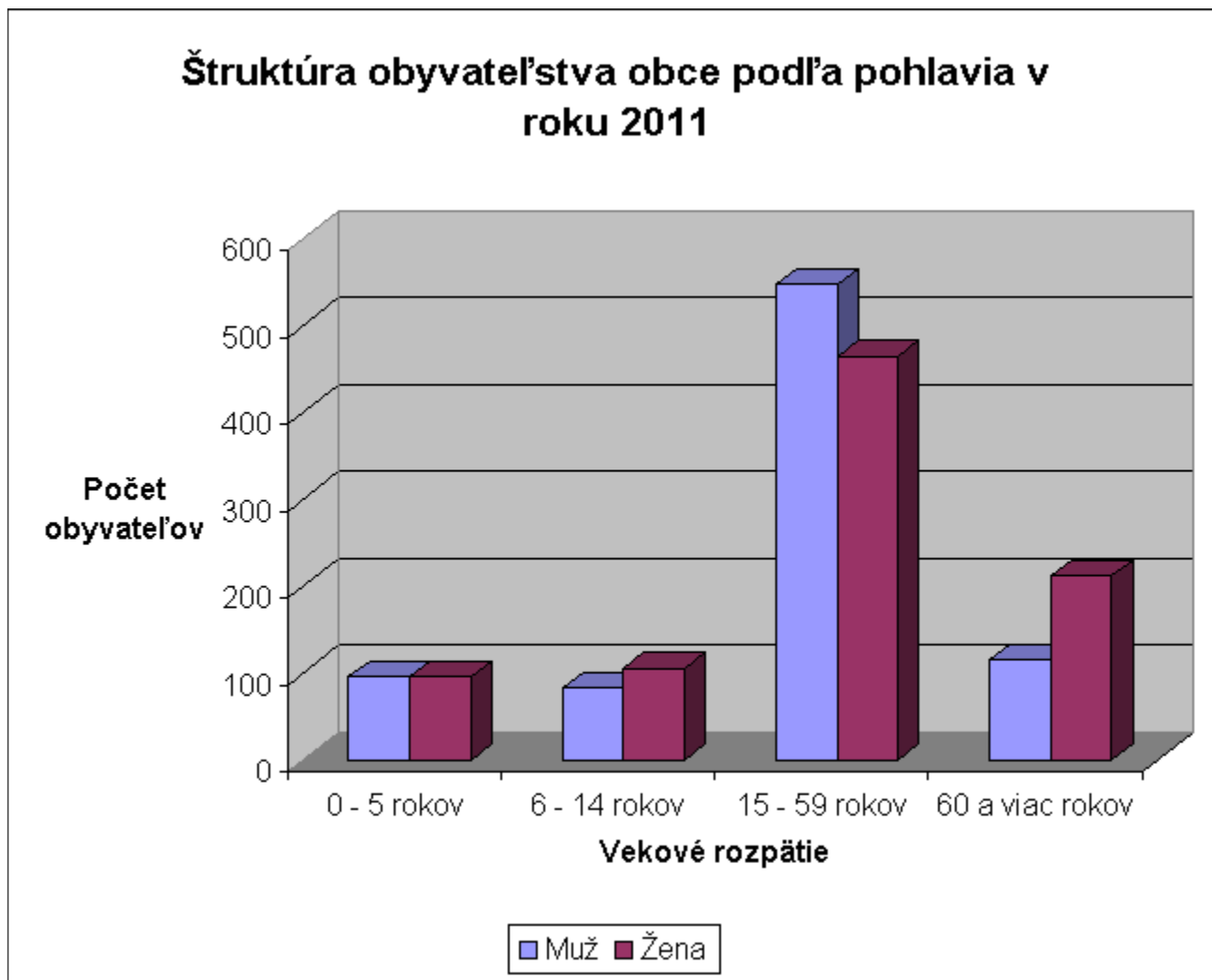
Pre potreby komunitného plánu však nie je dôležitý iba počet obyvateľov obce, či rozdelenie obyvateľov podľa pohlavia. Aby sme komunitný plán prispôbili celkovej situácii

obyvateľstva obce, zaujíma nás hlavne rozloženie obyvateľstva v jednotlivých vekových rozpätiach.

Obyvateľov obce sme rozdelili podľa veku a pohlavia do štyroch skupín.

Tabuľka č. 3: Štruktúra obyvateľstva obce podľa pohlavia v roku 2011

Vekové rozpätie	Počet obyvateľov	
	Muž	Žena
0 - 5 rokov	96	96
6 - 14 rokov	83	105
15 - 59 rokov	547	465
60 a viac rokov	115	212
Spolu	841	878

Zdroj: Evidencia obyvateľstva obce Obecným úradom Mníšek nad Hnilcom

Údaje z tabuľky č. 3 sme preniesli kvôli lepšiemu prehľadu do nasledujúceho grafu. Ako vidno zo zhromaždených údajov najviac obyvateľov obce sa nachádza vo vekovom rozpätí od 15 do 59 rokov. Zaujímavá situácia nastala v spomínanom roku vo vekovom rozpätí 0 – 5 rokov. Kde pomer mužov a žien je absolútne vyrovnaný. Vo vekových rozpätiach od 6 do 14 rokov a 60 a viac rokov je zastúpených viac žien ako mužov. Jediným vekovým rozpätím, v ktorom prevládajú muži je vekové rozpätie od 15 do 59 rokov, čo môžeme označiť ako produktívny vek.

2.2 ŠKOLSTVO

V obci Mníšek nad Hnilcom funguje predškolské i školské zariadenie. Z histórie obce je známe že, „po prijatí reformácie začiatkom 16. storočia udržiavali všetky mestecká vlastné farské školy. Prvá evanjelická ľudová škola v Mníšku nad Hnilcom bola založená v roku 1636. ... Neskôr po príchode poľských baníkov z Wieliczky, vznikla katolícka škola pre ich deti, v ktorej sa učilo 60 – 70 detí. ... Pretože udržiavanie dvoch školských budov bolo pre mestečko veľmi náročné v roku 1874 vznikla národná škola. ... V roku 1900 bola nadstavené poschodie školy. V rámci reorganizácie bola škola v roku 1907 zoštátnená. V čase maďarizácie bola povinným vyučovacím jazykom maďarčina. Škola mala názov Állami elemi népiska – Štátna ľudová základná škola. Učiteľia boli platení štátom a o udržiavanie školy sa starala obec. O silnej maďarizácii svedčí aj zriadenie materskej školy (ovoda). ... Po roku 1918 bolo v obciach s národnostne zmiešaným obyvateľstvom povolené vyučovanie v materinskom jazyku. Škola dostala názov Štátna škola s vyučovacou rečou nemeckou. ... V správe obvodného notariátu z roku 1932 nájdeme zaujímavé informácie o obyvateľoch obce. V Mníšku je jedna sedemtriedna nemecká štátna ľudová škola, v rámci ktorej bola od roku 1932 jedna jednotriedna slovenská menšinová škola. Skoro každý obyvateľ obce školu vychodil a vie čítať aj písať.“ (Zavatský, 2001, s. 37 – 38, 51 - 52).

2.2.1 Predškolské zariadenie

Ako sme vyššie uviedli v čase silnej resp. vrcholiacej maďarizácie bola na území obce zriadená materská škola známejšia ako ovoda. V tejto materskej škole boli dve učiteľky, ktoré vedeli iba po maďarsky a tak s deťmi komunikovali v maďarčine.

Novodobé dejiny obce hovoria, že zriaďovacia listina materskej školy je z 1. septembra 1947. Odvtedy nepretržite vykonáva svoju činnosť. Zaujímavosťou je, že materská škola fungovala v dvojzmennej prevádzke a deti si nosili jedlo zo sebou. Až po presťahovaní

materskej školy do novopostavenej spoločnej budovy základnej a materskej školy, si deti nemuseli so sebou nosiť jedlo, lebo strava pre deti v materskej škole i základnej škole bola zabezpečená v školskej jedálni.

V školskom roku 2012/2013 navštevuje materskú školu spolu 24 detí. O 12 chlapcov a 12 dievčat sa starajú dve učiteľky. Deti vytvárajú jednu triedu, v ktorej sú umiestnené všetky deti vo veku od troch do šiestich rokov. Deti majú k dispozícii dve herne, 1 spálňu a dve umyvarky. Súčasťou materskej školy je i izolačka.

Od roku 2004 je zriaďovateľom materskej školy obec. V rámci projektov, kde hlavnú časť príjmov poskytuje európska únia prešla budova materskej školy rekonštrukciou. Rekonštrukcia prebiehala postupne: 2006 boli vymenené okná, 2008 bola rekonštruovaná jedna umyvarka, 2009 boli vymenené okná na chodbe a podlahy v dvoch miestnostiach, 2011 boli vymenené ostatné podlahy a v roku 2012 bola rekonštruovaná druhá umyvarka, ktorej súčasťou je i bezbariérové WC a sprchovací kút. V rovnakom roku bola upravená záhrada pre deti.

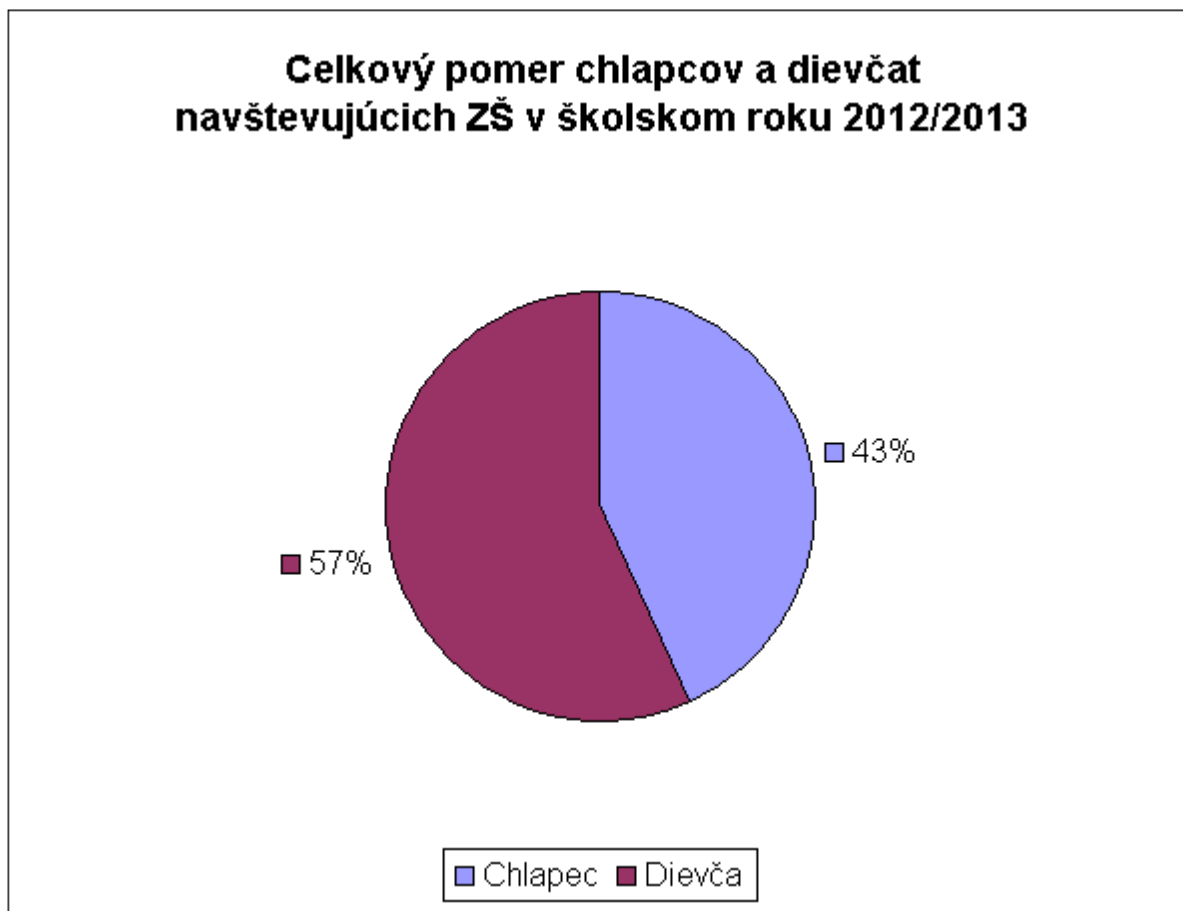
Poplatok sa návštevu materskej školy dieťaťom je podľa uznesenia obecného zastupiteľstva vo výške 4 Eurá. Okrem toho rodičia platia za stravu dieťaťa počas dňa v materskej škole okolo 30 Eur. Platba za stravu detí sa odvíja od počtu dní v kalendárnom mesiaci, kedy dieťa bolo prítomné v materskej škole. Počas dňa deti dostávajú desiatu, obed a olovrant.

2.2.2 Základná škola

„Po vojne bola Základná osemročná škola vo dvoch budovách. 1. – 4. ročník bol umiestnený v starej obecnej škole a 5. – 8. ročník v Burgu. Počet žiakov sa pohyboval okolo 400 a vyučovalo v nej 18 – 20 učiteľov. Neskôr bola zmenená na Základnú deväťročnú školu. V roku 1968 sa začalo uvažovať o vybudovaní novej školy, pretože budovy starej školy a Burgu už nevyhovovali. Základný kameň novej školy bol položený 26. októbra 1973. Za miesto stavby boli vybraté lúky pod Špicnbergom. Nová škola bola slávnostne otvorená 1. septembra 1977“ (Zavatský, 2001, s. 60).

V školskom roku 2012/2013 navštevuje základnú školu spolu 202 žiakov, čo je o jedného menej ako v predchádzajúcom školskom roku. Podiel dievčat na celkovom počte detí v základnej škole je 57 %, čo v absolútnych číslach je 115.

Graf č. 4: celkový pomer chlapcov a dievčat ... názorne dokazuje, že podiel dievčat na celkovom počte žiakov ZŠ je 57 %.

Zdroj: webová stránka Základnej školy Mníšek nad Hnilcom

Základná škola v obci je plne organizovaná. To znamená, že výchovno-vzdelávací proces prebieha v desiatich triedach t. j. ročníky 0 až 9. Súčasťou základnej školy sú i tri špeciálne triedy, ktoré poskytujú vzdelávanie deťom so špecifickými potrebami. Výchovno-vzdelávací proces je zabezpečovaný pedagogickými zamestnancami a ich asistentmi.

Deti majú k dispozícii počítačovú učebňu, multifunkčné ihrisko, či telocvičňu. Na škole sa vyučujú tri jazyky: anglický, nemecký a ruský. Škola pripravuje rôzne aktivity k významným udalostiam či svetovým dňom. V rámci výučby sa deti zúčastňujú zasadnutia okresného súdu, či navštevujú iné múzeá či zariadenia.

V rámci rôznych výziev na podávanie projektov bola škola úspešná hneď v niekoľkých. Jeden sa týkal rekonštrukcie spoločnej budovy materskej a základnej školy, ktorá prebiehala postupne v rokoch 2006 až 2012. Ďalšie projekty sa už týkali výchovno-vzdelávacieho procesu a hovorili o problematike drog, či otvorenej školy.

Súčasťou základnej školy je i školský klub detí.

2.3 SLUŽBY

Obec Mníšek nad Hnilcom je obcou s plnou občianskou vybavenosťou. Okrem predškolského zariadenia a základnej školy sa v obci nachádzajú všetky dôležité inštitúcie a organizácie. Cez obec prechádza železničná trať (Červená Skala – Margecany) a rovnako je v obci zabezpečené autobusové spojenie s mestami Košice, Spišská Nová Ves a Margecany.

Občania majú v obci zabezpečené služby Slovenskej pošty a Poštovej banky. V obci sú zriadené tri ambulancie, v ktorých ordinujú:

- všeobecný lekár pre deti a dorast (pediater),
- praktický lekár pre dospelých,
- zubný lekár

Občania majú k dispozícii aj lekáraň.

Služby spojené s predajom potravín v obci ponúkajú siete maloobchodných predajní i súkromní živnostníci:

- Milk – Agro
- Spiš Market
- Mäsiareň
- Pekáreň a potraviny Paciga
- Potraviny Theisz
- Potraviny Jumi
- Večierka Jarka
- Ovocie a zelenina.

Pohostinné a reštauračné zariadenia v obci zastupujú:

- Reštaurácia Obecné lesy
- Hostinec pri stanici
- Cukráreň – lahôdky
- Zlaté časy
- Bar Bajo

Potreby do domácnosti si obyvatelia obce môžu kúpiť v:

- Enes – všetko pre domácnosť
- Mix
- Medex
- Čistenie peria

Ostatné služby pre občanov zabezpečujú:

- Kvetý
- Kaderníctvo
- Záložňa
- Čerpacia stanica
- Predaj krmív
- Palivá a staveniny
- Sklad železa a farebných kovov
- 3i grafika & design
- Publikačné služby pre Slovensko
- GOHO Drevorez
- Ubytovanie Strompf
- Ubytovanie Chata Alpiny

2.4 NEZAMESTNANOSŤ

Nezamestnanosť v súčasnosti predstavuje jeden z najväznejších problémov. Obec Mníšek nad Hnilcom je súčasťou okresu Gelnica, ktorý vykazuje nasledovné čísla o evidencii uchádzačov o zamestnanie.

Celkový počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie UPSVaR Gelnica dosiahol v októbri 2012 číslo 3478. Z tohto počtu je 1580 žien.

V predchádzajúcom mesiaci (9/2012) bol celkový počet evidovaných uchádzačov 3446. Za mesiac október sa zaevidovalo 200 nových uchádzačov o zamestnanie a naopak vyradených bolo 168 uchádzačov o zamestnanie (ďalej len UoZ).

Môžeme teda konštatovať, že:

- 1. 10. 2012 bolo v evidencii 3446 UoZ
- pribudlo 200 nových UoZ
- ubudlo 168 UoZ
- 31. 10. 2012 bolo v evidencii 3478 UoZ,
- rozdiel oproti predchádzajúcej mesiacu (9/2012) je + 32 UoZ
- UPSVaR udáva celkový počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva 13 959
- celková miera evidovanej nezamestnanosti v Gelnici dosahuje 24,92 %

Rozdelenie UoZ podľa pohlavia prinášame v grafe č. 5.

Zdroj: Štatistika UPSVaR

Z predchádzajúceho grafu vyplýva, že podiel žien na celkovom počte evidovaných UoZ UPSVaR v Gelnici dosahuje 45 %.

Pre upresnenie informácií o evidovaných UoZ prinášame dve tabuľky. Prvá hovorí o počtoch UoZ podľa veku a pohlavia. Z nej vyplýva, že najviac evidovaných UoZ má vek medzi 20 až 24 rokom života. Celkovo počet týchto UoZ dosahuje 536 osôb. Ďalšou výraznou skupinou UoZ je veková hranica medzi 25 až 29 rokom života. V tejto hranici sa nachádza celkovo 407 osôb. Najmenej evidovaných UoZ sa nachádza vo vekovej hranici nad 60 rokov. Úzko to súvisí s tým, že obyvatelia v tomto veku môžu, za určitých podmienok, požiadať o predčasný starobný dôchodok.

Druhá tabuľka hovorí o dĺžke evidencie UoZ. V tejto súvislosti musíme upozorniť na fakt, že ak sa doba evidencie výrazne predlžuje UoZ stráca nielen pracovné návyky, ale aj sebaúctu a vieru vo vlastné schopnosti. Odborníci hovoria, že kritická je už doba evidencie nad 7 mesiacov. Podľa údajov UPSVaR za október 2012 bolo až 754 UoZ v evidencii viac ako 48 mesiacov.

Tabuľka č. 4 :Počet UoZ podľa pohlavia a veku

Vek evidovaného Uchádzača	Počet uchádzačov		
	Spolu	Muži	Ženy
do 20 rokov	288	172	116
20 - 24 rokov	536	321	215
25 - 29 rokov	471	272	199
30 - 34 rokov	395	224	171
35 - 39 rokov	407	203	204
40 - 44 rokov	371	172	199
45 - 49 rokov	388	191	197
50 - 54 rokov	360	181	179
55 - 59 rokov	236	136	97
60 a viac rokov	26	23	3
Spolu	3478	1898	1580

Zdroj: štatistika UPSVaR

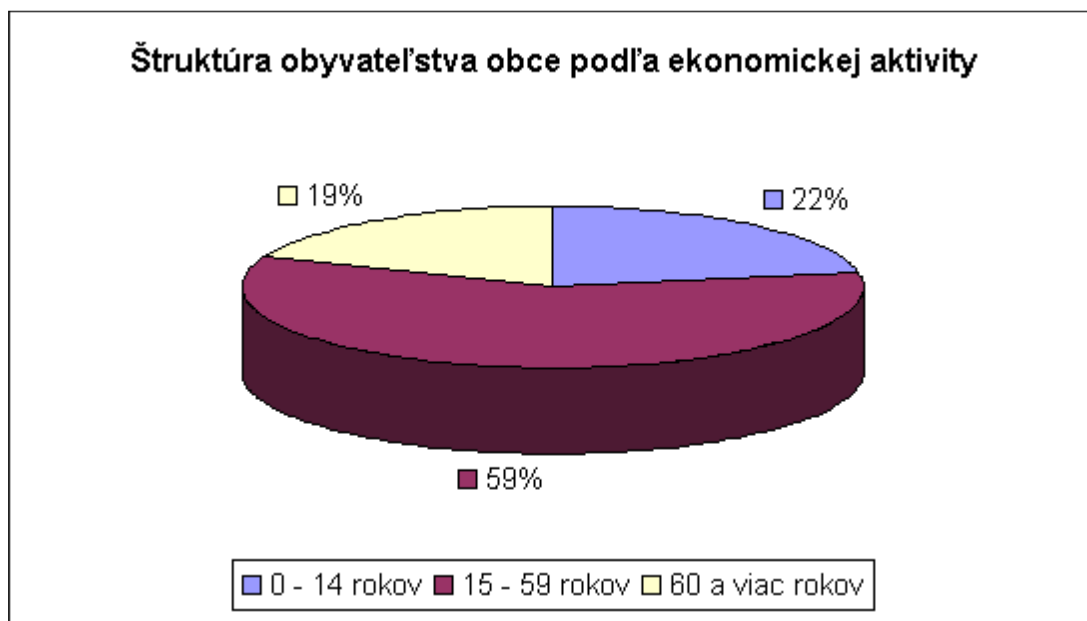
Tabuľka č. 5: Doba evidencie UoZ

Doba Evidencie	Počet uchádzačov
do 3 mesiacov	535
3 - 6 mesiacov	388
7 - 9 mesiacov	354
10 – 12 mesiacov	292
13 – 18 mesiacov	390
19 – 24 mesiacov	189
25 – 30 mesiacov	183
31 – 36 mesiacov	124
37 – 42 mesiacov	123
43 – 48 mesiacov	146
nad 48 mesiacov	754
Spolu	3478

Zdroj: štatistika UPSVaR

Údaje, ktoré sme o nezamestnanosti doposiaľ uviedli sa týkali všetkých obyvateľov okresu Gelnica.

Problém nezamestnanosti riešia aj obyvatelia obce Mníšek nad Hnilcom. Podľa údajov obecného úradu máme v obci nasledovné rozdelenie obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity (graf č. 6).

Zdroj: evidencia obyvateľstva Obecného úradu Mníšek nad Hnilcom

Pokiaľ si jednotlivé percentá premeníme na absolútne čísla zistíme že:

- vo veku od 0 do 14 rokov evidujeme celkom 380 osôb
- vo veku od 15 do 59 rokov evidujeme celkom 1012 osôb
- vo veku nad 60 rokov evidujeme celkom 327 osôb.

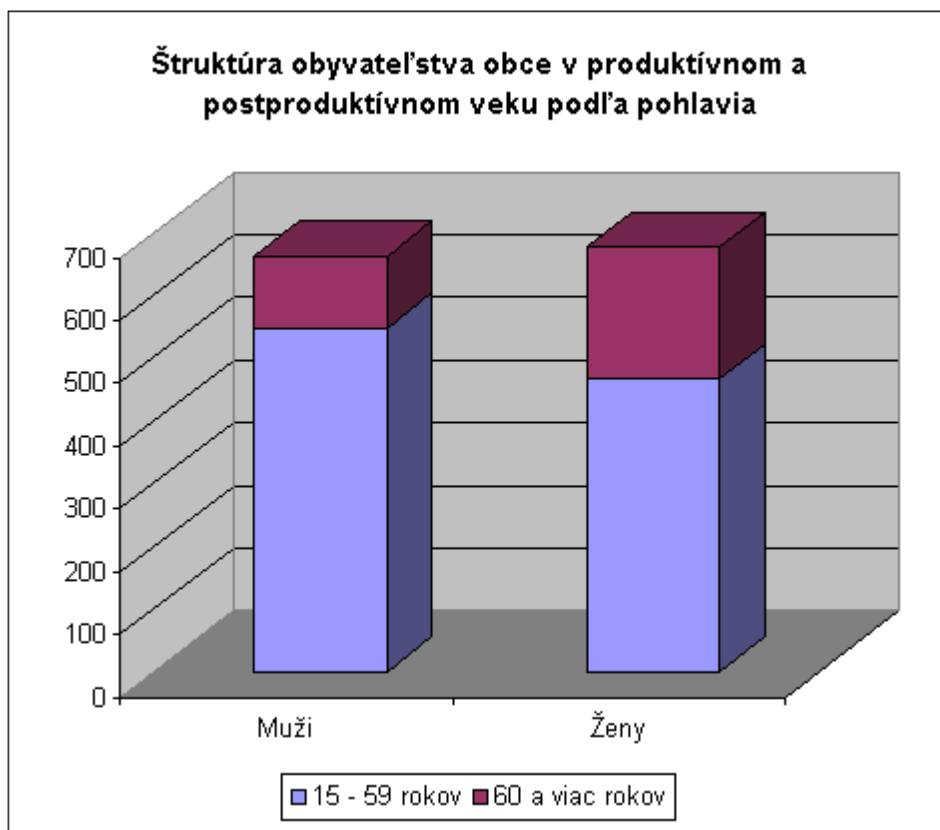
Za ekonomicky aktívnych považujeme obyvateľov vo veku od 15 do 59 rokov. V tomto období však uvádzame i osoby, ktoré študujú na stredných odborných školách, stredných odborných učilištiach, či vysokých školách. Sú to osoby, ktoré sa podľa zákona sústavne pripravujú na svoje povolanie a tak nevykonávajú závislú pracovnú činnosť. So súhlasom rodiča však môžu vykonávať brigádnickú činnosť a to na základe dohody. Podmienkou okrem súhlasu rodiča je i vek od 16 rokov.

Po skončení stredných a vysokých škôl nastáva problém zamestnania sa. *Zákon o službách zamestnanosti* ... udáva niekoľko skupín, ktoré majú problém s uplatnením na trhu práce. Absolventi škôl sú jednou z nich.

V obci, či jej blízkom okolí je nedostatok pracovných miest. Nezamestnanosť je teda jedným z hlavných problémov. Veľké závody ťažkého strojárstva v blízkom okolí obce, ktoré ešte koncom 80 –tych rokov zamestnávali niekoľko tisíc ľudí už neexistujú. Na ich mieste pôsobí niekoľko malých firiem, ktoré ponúkajú iba desiatky pracovných miest.

Obyvatelia obce Mníšek nad Hnilcom sú nútení odchádzať za prácou. V prípade mužov, ktorých počet v produktívnom veku prevyšuje počet žien, ide často krát o odchod do vzdialených miest, prípadne iných štátov. Ženy musia rovnako odchádzať za prácou. Silným fenoménom sa v našej obci stalo opatrovanie seniorov, či zdravotne postihnutých osôb v nemecky hovoriacich krajinách na základe živnosti.

Na záver časti venovanej nezamestnanosti uvádzame graf , v ktorom rozdeľujeme ľudí v produktívnom a postproduktívnom veku.

Zdroj: evidencia obyvateľstva Obecného úradu v Mníšku nad Hnilcom

Z predchádzajúceho grafu je zrejmé, že v produktívnom veku obyvateľstva obce je celkom 1012 osôb. Z tohto počtu je 547 mužov. Naopak v postproduktívnom veku je 327 osôb a počet mužov je 115.

Z uvedeného vyplýva, že kým počet mužov v produktívnom veku je vyšší ako počet žien, tak v postproduktívnom veku je vyšší počet žien. Čím sa aj v našej obci potvrdzujú dlhodobé štúdie, ktoré hovoria a tzv. feminizácii staroby.

2.5 OHROZENÉ SKUPINY OBYVATELSTVA OBCE

Rozvoj sociálnych služieb v obci si vyžaduje analyzovať potenciálne skupiny obyvateľstva, u ktorých sa očakáva dopyt po sociálnych službách. Hovoríme o skupinách obyvateľstva, ktoré sú z rôznych dôvodov znevýhodnené.

Sociálne znevýhodnené skupiny v obci:

- seniori
- nezamestnaní
- rodiny s deťmi
- osoby ohrozené sociálnym vylúčením

2.5.1 Seniori

Seniorom rozumieme „človeka charakterizovaného svojou príslušnosťou k vekovej skupine definovanej dosiahnutím 60. resp. 65. rokov. Je spájaný so sociálnym statusom dôchodcu, je považovaný za neaktívneho či neproduktívneho a predpokladané sú i zdravotné charakteristiky spojené s involúciou – stratou funkčných schopností, multimorbiditou, postupnou stratou sebestačnosti. ... Vek sám o sebe nie je dôvodom na zvýšenú potrebu starostlivosti. Potreba sociálnej práce so seniormi sa prejavuje až v mimoriadnych situáciách spôsobených sociálnymi či zdravotnými faktormi. Sociálna práca musí smerovať najmä k najviac ohrozeným seniorom: teda osamelo žijúcim, veľmi starým (nad 80. rokov), prepusteným z nemocnice, dlhodobo nemocným, liečeným doma, krehkým a zmäteným, trpiacim demenciou či depresiou, prijatím do inštitúcií a žijúcim v nich, žijúcim v chudobných štvrtiach, alebo v studených či inak nevyhovujúcich bytoch, sociálne a geograficky izolovaným, vystaveným zlému zaobchádzaniu, ponižovaniu a segregácii“ (Janečková In: Matoušek, 2010, s. 163).

Seniori sú cieľová skupina, ktorá si z demografického hľadiska vyžaduje najväčšiu pozornosť zo strany sociálnych služieb. V našej obci máme vo veku nad 60 rokov celkom 327 obyvateľov. Ich počet však neustále rastie a preto je potrebné zabezpečiť im podmienky na dôstojné prežitie staroby.

Obec v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. ... poskytuje seniorom, ale i zdravotne ťažko postihnutým osobám v obci nasledovné sociálne služby:

- opatrovateľská služba
- spoločné stravovanie
- donáška obedov

2.5.1.1 Opatrovateľská služba

Túto terénnu sociálnu službu poskytuje obec v súlade s ustanoveniami par. 41 *zákona č. 448/2008 Z. z. ...* . Opatrovateľskou službou rozumieme sociálnu službu, ktorá je „poskytovaná fyzickej osobe, ktorá je:

- *odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej II. podľa prílohy č. 3*
- *odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách.*

Opatrovateľskú službu nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej:

- *sa poskytuje celoročná pobytová sociálna služba,*
- *je opatrovaná fyzickou osobou, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie podľa osobitného predpisu,*
- *sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu podľa osobitného predpisu,*
- *je nariadená karanténa pre podozrenie z nákazy prenosnou chorobou a pri ochorení touto chorobou“ (par. 41, ods. 1 a 3).*

Opatrovateľskú službu teda môžeme poskytnúť občanovi, ktorý pre svoj nepriaznivý zdravotný stav potrebuje pomoc inej fyzickej osoby pri zabezpečovaní nevyhnutných životných úkonov, nevyhnutných prác v domácnosti alebo kontaktu so spoločenským prostredím – najmä sprievodom.

Za nepriaznivý zdravotný stav podľa sa pokladá invalidita podľa právoplatného rozhodnutia alebo posudku Sociálnej poisťovne, choroba, porucha zdravia alebo zdravotné postihnutie uznané príslušným lekárom.

Obec poskytuje opatrovateľskú službu v prirodzenom prostredí prijímateľ. Počet opatrovaných občanov obce v súčasnosti je sedem. O nich sa stará sedem opatrovateliek.

Konanie vo veci opatrovateľskej služby sa začína na základe písomnej žiadosti, ústneho či telefonického podnetu o potrebe poskytnutia služba na obecný úrad, ktorý vo veci môže konať. Následne sa v zmysle *zákona č. 448/2008 Z. z. ...* vykoná posúdenie

odkázanosti na poskytnutie sociálnej služby. Výsledkom posúdenia je posudok zložený z dvoch častí: lekárskeho a sociálneho, ktorý jasne popisuje stupeň odkázanosti na sociálnu službu.

Opatrovateľská služba, jej poskytovanie, spôsob platenia úhrady a podmienky úhrady za sociálnu službu upravuje všeobecne záväzné nariadenie o poskytovaní sociálnych služieb a o úhradách za sociálne služby v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.

2.5.1.2 Stravovanie seniorov

Obec zabezpečuje stravovanie pre občanov, ktorých stravovanie nie je možné zabezpečiť inak, pričom ide o občanov, ktorí:

- majú starobný dôchodok,
- majú invalidný dôchodok,
- pre svoj nepriaznivý zdravotný stav sú odkázaní na spoločné stravovanie.

Stravovanie sa poskytuje prostredníctvom Reštaurácie – Obecné lesy na základe dohody medzi obecným úradom a obecnými lesmi. Stravovanie občanov sa poskytuje na základe dohody medzi občanom, ktorému sa stravovanie poskytuje a obcou, ktorá spoločné stravovanie organizačne zabezpečuje.

Úhradu za organizovanie stravovania občan neplatí, platí len za výšku stravnej jednotky, ktorá je stanovená všeobecným záväzným nariadením obce. V súčasnosti sa pohybuje na úrovni 2,65 €. Obec prispieva na každý obed podľa uznesenia obecného zastupiteľstva.

2.5.2 Nezamestnaní

Obec má najsilnejšie zastúpenie obyvateľstva v produktívnom veku. Celkovo ich počet je 1012 občanov. Pracovné príležitosti v blízkom okolí sú minimálne a tak väčšina obyvateľov hľadá prácu inde.

Napriek snahám nájsť si prácu je veľa obyvateľov nezamestnaných. Definícia nezamestnanosti „*podľa Medzinárodného úradu práce v Ženeve považuje za nezamestnaného len uchádzača o zamestnanie, teda občana, ktorý nie je v pracovnom alebo podobnom vzťahu, nevykonáva samostatnú zárobkovú činnosť ani sa nepripravuje sústavne na budúce povolanie*

a požiadal osobne, alebo písomne o sprostredkovanie vhodného zamestnania u úradu práce v mieste svojho trvalého bydliska. Byť nezamestnaný neznamená iba nemať prácu, ale nemať platené zamestnanie“ (Kodymová, Koláčková In: Matoušek, 2010, s. 299).

S nezamestnanosťou sa spájajú dôsledky v psychike človeka, ale i sociálne dôsledky, ku ktorým radíme:

- strata sociálneho statusu
- zníženie životnej úrovne
- sociálna izolácia

V spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Spišskej Novej Vsi, detašované pracovisko Gelnica, obec organizuje verejnoprospešné práce a menšie obecné služby. V rámci týchto činností podporuje udržiavanie pracovných návykov u osôb, ktoré majú problém uplatniť sa na trhu práce. Organizovaním uvedených projektov v rámci trhu práce sa týmto občanom zlepšila finančná situácia a v prospech obce sú vytvorené hodnoty na úseku ochrany životného prostredia, čistoty a poriadku a údržbe majetku obce.

Túto činnosť sa bude snažiť obec poskytovať čo najdlhšie, pretože má momentálne veľké využitie aj vzhľadom k tomu, že v súčasnosti je celosvetová hospodárska kríza a stále viac ľudí je bez práce.

2.5.3 Rodiny s deťmi

Pre deti a mládež je v obci k dispozícii:

- futbalové ihrisko,
- multifunkčné ihrisko v areáli základnej školy,
- športový areál, ktorý v zime slúži ako klzisko a v lete ako tenisový kurt
- opravená záhrada pre deti pri materskej škole, kde je povolený vstup aj iným deťom v sprievode dospelého osoby,
- obecná knižnica,
- telocvičňa základnej školy
- počítačová učebňa

Obec teda podporuje všetky činnosti, v ktorých sa deti môžu realizovať. Obec príležitostne organizuje podujatia ako sú: dni obce, výstup na niektorý z vrchov v katastri obce, či Mikuláš. Tieto kultúrno-spoločenské podujatia pre deti a ich rodičov slúžia nielen na

prezentáciu obce, ale i ako možnosť spoločného vyžitia rodičov a detí. Podujatia môžu slúžiť i na upevňovanie vzájomných väzieb vo vnútri rodiny, ktoré sú často naštrbené z ekonomických dôvodov (práca v zahraničí).

Obec má možnosť poskytnúť jednorázové finančné prostriedky rodine, ktorá sa zrazu ocitne v núdzi. Túto možnosť v súčasnosti obec neposkytuje z dôvodu nevrátenia doteraz požičaných finančných prostriedkov, nakoľko ide o návratnú pomoc. Pokiaľ sa požičané finančné prostriedky nevrátia obecné zastupiteľstvo nebude súhlasiť s poskytnutím návratnej finančnej pomoci.

UPSVaR v spolupráci s obcou poskytuje deťom, podľa príslušného všeobecne záväzného nariadenia, ktoré pochádzajú z rodín v hmotnej núdzi príspevok na úhradu nákladov v školskej jedálni.

2.5.4 Osoby ohrozené sociálnym vylúčením

Do tejto skupiny ohrozených obyvateľov obce môžeme zaradiť všetkých tých, ktorí sa v predchádzajúcich skupinách nenašli a žijú v našej obci. Sociálnym vylúčením, ktorému sa chceme i prípravou tohto komunitného plánu vyhnúť, sú ohrození mnohí obyvatelia a to z nasledovných dôvodov:

- vysokého fyzického veku,
- zlého zdravotného stavu
- inej odlišnosti (napr. Rómovia).

Ako obyvatelia obce majú rovnaké právo na rovnocenný prístup k sociálnym službám, ktoré poskytuje obec. V ich prípade sa najčastejšie jedná o sociálne služby spojené so sebaobslužnými činnosťami, obsluhou domácnosti či sociálneho kontaktu.

Rómovia sú špecifické etnikum, ktoré si vyžaduje systematickú prácu v teréne podporenú výchovno-vzdelávacím procesom v materskej a základnej škole. Na prácu s touto početnou skupinou obyvateľstva slúžia rôzne projekty a programy, ktorých financovanie je podporované štrukturálnymi fondmi európskej únie.

2.6 ANALÝZA STAVU POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

V obci nie je vybudované samostatné sociálne zariadenie, ktoré by poskytovalo sociálne služby v ambulatnej a pobytovej forme. V blízkom okolí obce sú však podobné zariadenia v obciach Smolník (zariadenie opatrovateľskej služby), Nálepkovo (domov dôchodcov), Prakovce (zariadenie opatrovateľskej služby).

Obec však v rámci originálnych samosprávnych kompetencií poskytuje terénu opatrovateľskú službu siedmym občanom. Ďalším občanom je zabezpečená donáška jedného teplého jedla (obeda) domov. Obec prispieva na stravovanie dôchodcov vo výške stanovenej uznesením obecného zastupiteľstva. Varenie obedov pre stravníkov zabezpečuje Reštaurácia obecné lesy.

Obec v súčasnosti poskytuje nasledovné sociálne služby:

- terénna opatrovateľská služba
- funkcia osobitného príjemcu sociálnych dávok
- návštevy jubilujúcich starších občanov
- podpora činnosti rôznych spolkov a združení na území obce
- uvítanie do života novorodencov obce
- pomoc v krízových situáciách

2.6.1 Swot analýza

Pre lepšie posúdenie súčasného stavu sociálnych služieb v obci predkladáme nasledujúcu swot analýzu. Táto jednoduchá analýza stojí na štyroch základných pilieroch, ktoré sú obsiahnuté už v jej názve:

- **Strengths** – silné stránky; interné podmienky, ktoré môžu pomôcť dosiahnuť cieľ
- **Weaknesses** – slabé stránky; interné podmienky, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa
- **Opportunities** – príležitosti; externé podmienky, ktoré môžu pomôcť dosiahnuť cieľ
- **Threats** – ohrozenia; externé podmienky, ktoré môžu sťažiť dosiahnutie cieľa

Silné stránky:

- právo na poskytnutie sociálnych služieb je rovnako zaručené všetkým občanom
- garancia zostatku z príjmu pri poskytovaní sociálnych služieb
- existencia a rozvoj univerzitného špecializovaného vzdelávania v oblasti sociálnych služieb v okolí obce (napr. Spišská Nová Ves)
- dlhoročná činnosť spolkov a združení na území obce (dobrovoľný hasičský zbor, podporné pohrebné združenie, telovýchovná jednota, slovenský červený kríž, zväz invalidov, karpatsko – nemecký spolok)
- dlhoročné poskytovanie opatrovateľskej služby a stravovania dôchodcov
- prítomnosť všeobecných lekárov, zubného lekára a lekárne v obci

Slabé stránky:

- nedostatočne zabezpečená kontinuita sociálnej a zdravotnej starostlivosti pri dlhodobej odkázanosti na pomoc inej osoby
- nedostatočná kapacita zariadení v blízkosti obcí
- nedostatočný počet zariadení, v ktorých je zabezpečená bezbariérovosť
- nedostačujúci počet kvalifikovaných zamestnancov, ktorí poskytujú sociálne služby občanom
- nedostatočná pomoc tvorby pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie v oblasti sociálnych služieb
- migrácia kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia
- nepriaznivý demografický vývoj
- nedostatok finančných prostriedkov na rozširovanie rozsahu a druhu sociálnych služieb

Príležitosti:

- zvyšovanie zodpovednosti obce za riešenie lokálnych problémov
- cielenie opatrení podľa miestnych potrieb
- rozvoj svojpomocného riešenia miestnych problémov
- rozširovanie spolupráce samosprávy s verejnými a neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb
- práca s verejnosťou za účelom zvyšovania zodpovednosti a aktívnej účasti pri riešení životných situácií
- podpora a rozvoj dobrovoľníctva

Ohrozenia:

- z dôvodu zvyšovania nákladovosti sociálnych služieb riziko zvyšovania úhrad za poskytnuté sociálne služby a možné riziko zníženia ich kvality
- absencia nízkoprahových a terénnych služieb
- klesanie kvality poskytovaných sociálnych služieb z dôvodu materiálno-technického zabezpečenia a personálneho zabezpečenia
- nefunkčnosť systému sociálnych služieb z dôvodu finančného poddimenzovania
- nárast počtu sociálnych kategórií občanov vyžadujúcich sociálne služby
- nedostatok finančných prostriedkov

2.6.2 Financovanie sociálnych služieb

Už v predchádzajúcej podkapitole sme naznačili veľký problém, ktorý súvisí s poskytovaním sociálnych služieb obcou. Ide o ich financovanie.

„Štát posunul kompetenciu poskytovať sociálne služby na samosprávu obcí a vyšších územných celkov. Nedal im však dostatok peňazí na zabezpečenie všetkých kompetencií a teda nemajú dosť ani na sociálne služby. ... Najväčšie príjmy plynú samospráve z tzv. podielových daní, z daní príjmov fyzických osôb, ktoré vyberajú daňové úrady a viac ako 90 % z týchto vybratých daní posielajú daňové úrady obciam a vyšším územným celkom. Dane sú verejné zdroje. Samospráva má pritom dodržiavať pravidlo, podľa ktorého má každý občan právo rovnako sa podieľať na celospoločenských zdrojoch, ktorými podielové dane nepochybne sú. Samospráva má však málo peňazí, preto robí rozdiely v podporovaní svojich občanov, ktorým poskytuje sociálne služby v zariadeniach. Viac podporuje občanov, ktorým poskytuje sociálne služby v zariadeniach, ktoré sama zriadila“ (Dobrotková, 2012, s. 2).

Naša obec v súčasnosti nedisponuje vlastným zariadením sociálnych služieb. Poskytuje „iba“ terénne služby v rámci obce. Ich finančná náročnosť je však zjavná pri pohľade do rozpočtu obce.

V roku 2011 obec minula 17 362,22 € na financovanie opatrovateľskej služby a 12 129,60 € na ďalšiu sociálnu pomoc obyvateľom vrátane stravovania. V roku 2012 sú náklady spojené s opatrovateľskou službou rozpočtované vo výške 17 230 € a sociálna pomoc obyvateľov vo výške 18 250 €.

2.7 ANALÝZA POŽIADAVIEK PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Súčasná skladba obyvateľstva obce je pozitívna. Napriek tejto skutočnosti treba pri plánovaní sociálnych služieb rátať s istými skutočnosťami:

- zvyšovaním počtu obyvateľstva v postproduktívnom veku
- zvyšovaním podielu občanom Rómskeho etnika, hoci sa oficiálne hlásia k slovenskej národnosti
- znižovaním počtu živonarodených detí v obci

Základné sociálne služby podľa potrieb obyvateľov sú zabezpečené. Podľa prieskumu potrieb a požiadaviek s ohľadom na budúce potreby by bolo vhodné sa orientovať na:

- vybudovanie resp. zriadenie zariadenia sociálnych služieb podľa konkrétnych požiadaviek:
 - a) poskytovanie sociálnej služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia,
 - b) nepriaznivého zdravotného stavu
 - c) dovŕšenia dôchodkového veku
- udržanie súčasných služieb v obci, ako sú: pošta, lekár, lekáreň, potraviny, drogistický tovar, potreby do domácnosti
- udržať plne organizovanú základnú školu a materskú školu
- udržať terénne sociálne služby i napriek ich finančnej nákladnosti
- rozšíriť ponuku terénnych služieb o službu opatrovateliek pri viacpočetných tehotenstvách
- dobudovanie kanalizácie, vodovodu v obci
- oprava chodníkov
- vyznačenie prechodov pre chodcov
- oprava a následná údržba miestnych komunikácií

3 CIELE A PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Komunitný plán sociálnych služieb je strategický dokument, ktorý analyzuje súčasný stav a navrhuje nasledovné odporúčania a priority. Ich realizácia prispeje k lepšiemu a efektívnejšiemu zabezpečeniu sociálnych služieb pre občanov našej obce.

Pri formulovaní cieľov a priorít vychádzame z dokumentu MPSVaR = Národné priority rozvoja sociálnych služieb:

- podpora zotrvania klienta v prirodzenom prostredí rozvojom terénnych sociálnych služieb
- rozvoj ambulantných sociálnych služieb a pobytových sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom
- zvýšenie kvality a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie a budovanie zariadení sociálnych služieb
- vzdelávanie zamestnancov v oblasti sociálnych služieb

Krátkodobé ciele a priority:

- rozšírenie ponuky sociálnych služieb občanom
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb občanov prostredníctvom stimulácie zamestnancov vykonávajúcich sociálne služby
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom vzdelávania zamestnancov vykonávajúcich sociálne služby
- zlepšiť dostupnosť sociálnych služieb
- zefektívnenie komunikácie s občanmi
- zefektívnenie komunikácie s ostatnými inštitúciami pôsobiacimi v sociálnej sfére
- zefektívnenie nakladania s finančnými prostriedkami určenými na sociálne služby

Strednodobé a dlhodobé ciele a priority:

- rozšírenie siete poskytovaných sociálnych služieb
- monitorovanie osôb vo vyššom veku a samostatne žijúcich prostredníctvom moderných telekomunikačných prostriedkov, iba s ich súhlasom

- vybudovanie klubu dôchodcov resp. miesta, kde by sa mohli stretávať seniori a venovať sa záujmov činnosti. Môže to byť spojené s organizovaním poznávacích zájazdov, či kultúrno-spoločenských aktivít
- vybudovanie zariadenia sociálnych služieb v ambulantnej forme (napr. denný stacionár).

ZÁVER

Sociálna služba je činnosť poskytovaná ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii, podpora pri sociálnom začleňovaní a ochrane pred sociálnym vylúčením s cieľom umožniť im zapojenie do bežného života v spoločnosti.

Komunitné plánovanie by malo dať odpovede na otázky: „Koľko a aké služby je potrebné v danej komunite vytvoriť? Ako majú byť lokalizované? Aké ľudské a finančné zdroje máme k dispozícii?”

Určite je prínosom prístup štátu, že vytvára legislatívny rámec na presun kompetencií v danej oblasti. No zároveň je potrebné upozorniť na nedostatočné finančné krytie daného zámeru zo strany štátu. Obec preto musí využívať aj iné zdroje financovania.

Je na samospráve, ako zabezpečí svoje poslanie vytvoriť pre občanov miesto pre dôstojný a plnohodnotný život.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

MATOUŠEK, Oldřich et al. 2010. *Sociální práce v praxi*. PRAHA : PORTÁL, 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

NOVOTNÁ, Věra, SCHIMMERLINGOVÁ, Věra. 1992. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. PRAHA : UNIVERZITA KARLOVA, 129 s, ISBN 80-7066-483-5

TOKÁROVÁ, Anna (ed.). 2003. *Sociální práce. Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov : AKCENT PRINT, 573 s. ISBN 80-968367-5-7.

TURENIČOVÁ, Zuzana. 2006. *Možnosti využitia dobrovoľníckeho potenciálu sociálnymi organizáciami* [online]. In dobrovoľníctvo.sk
Aktualizované: neuvedené [cit. 2009-06-19].

Dostupné na: <http://www.dobrovolnictvo.sk/_subory/diplomova-praca_ZT.doc.>

ZAVATSKÝ, Gunter. 2001. *Mníšek nad Hnilcom*. PREŠOV :GRAFOBAL, 143 s. ISBN 80-85575-24-8.

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov

www.upsvar.sk

www.zbierka.sk